

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Impola, Petteri

Title: Varhaismodernin Ruotsin säätyjä käsittelevien väitöstutkimusten jakautuminen yliopistoittain ja ohjaajittain

Year: 2023

Version: Published version

Copyright: © Impola 2023

Rights: CC BY 4.0

Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Please cite the original version:

Impola, P. (2023). Varhaismodernin Ruotsin säätyjä käsittelevien väitöstutkimusten jakautuminen yliopistoittain ja ohjaajittain. Pohjolan historiankirjoitus : tiedeblogi Suomen ja muiden Pohjoismaiden historiografiasta, 27.1.2023.

<https://pohjolanhistoriankirjoitus.blogspot.com/2023/01/>

Pohjolan historiankirjoitus

Tiedeblogi Suomen ja muiden Pohjoismaiden historiografiasta - ISSN 2737-1948 / CC BY

[Etusivu](#)[Blogi & toimituskunta](#)[Kirjoita blogiin!](#)[Historiografista tutkimusta](#)

27.1.2023

Varhaismodernin Ruotsin säätyjä käsittelevien väitöstutkimusten jakautuminen yliopistoittain ja ohjaajittain

Petteri Impola

Varhaismoderni Ruotsi oli sääty-yhteiskunta. Valtiosäädyt edustivat poliittista valtaa, mutta samalla nelisäätyjärjestelmä jäsensi aikaisten sosiaalista hierarkiaa ja toimenkuvia. Varhaismodernin yhteiskunnan ymmärtämisessä säädyt ovatkin olennainen tutkimuskohde tai vähintään muuttuja, joka tulee huomioida hyvinkin erilaisissa tutkimusaiheissa.

Olen selvittänyt tutkimusartikkelissani (Impola 2023 (tulossa)) sitä, millaisin painotuksin Ruotsin varhaismodernin ajan (n. 1520–1810) aatelista, papistoa, porvaristoa ja talonpoikia sekä muita sosiaali- ja ammattiryhmiä sekä sukupuolta, perheitä ja kotitalouksia on tutkittu Suomessa ja Ruotsissa. Analyysi perustuu ruotsalaisiin (n=802) ja suomalaisiin (n=265) historian – kattaen myös aate-, kirkko-, talous- ja oikeushistorian – väitöskirjoihin 1850-luvulta vuoteen 2020. Näistä yli tuhannesta väitöskirjasta seuloen ne tutkimukset, joiden ensisijaisena tutkimuskohteena tai vähintään merkittävässä roolissa kulloisenkin tutkimusaiheen kannalta on jokin sääty tai muu sosiaali- ja ammattiryhmä.

Luokittelussani esimerkiksi papistoa on voinut edustaa suoraan pappien toimintaa tutkiva väitöskirja. Toisaalta mukaan on otettu myös tutkimukset, joiden kohteena on ollut esimerkiksi lapsenmurhat tai noituus, sillä tapausten oikeuskäsittelyiden sekä mentaalimoraalisen ymmärryksen yhteydessä papistolla on ollut merkittävä rooli aikalaisille – ja siksi myös tutkijoille ilmiön analyysissa. Luonnollisesti yhdessä väitöskirjassa on voinut olla edustettuna yksi tai useampi sääty. Sen sijaan jätin pois sellaiset väitökset, joissa säädyt jäävät vain yleisainnoiksi eivätkä niiden edustajat näyttäytyä aktiivisina toimijoina tai analyysille olennaisena sosiaalisena ryhmänä. Kaikkienensa vähintään yhden tai useamman säädyn tai muun ryhmän havaitsin 665 ruotsalaisessa (83 % kaikista) ja 198 suomalaisessa (75 % kaikista) väitöskirjassa. Säätyjä ja muita toimijaryhmiä on siis tutkittu paljon.

Luokittelun avulla vertailin artikkelissani ruotsalaisen ja suomalaisen historiankirjoituksen painotuseroja säätyjen ja muiden ryhmien huomioimisessa. Esimerkiksi Ruotsin yliopistoissa on tehty perinteisesti paljon väitöskirjoja kuninkaallisista ja aatelista. Sen sijaan Suomessa koko tarkastelujaksoa leimannut talonpoikien tutkimus on vahvistunut ruotsalaisissa väitöskirjoissa vasta 1900-luvun lopulta alkaen. Molemmissa maissa papisto oli toiseksi tutkituin ja porvaristo määrällisesti vähiten tutkittu sääty. (Impola 2023 (tulossa).)

Eri säätyihin kohdistuvassa tutkimuksessa on merkittäviä painotuseroja niin eri yliopistojen kuin väitöskirjaohjaajien välillä. Syvennyn niihin tässä tekstissä. Väitöskirjat muodostavat tutkimusaineiston, johon keskittyminen mahdollistaa yhtäältä yleisnäkömyksen luomisen perustutkimuksen korostuksiin sekä toisaalta ohjaaja-ohjattava-suhteiden peilaamisen painotuserojen, jopa koulukuntien, havainnoinnin. (Partti 2019; Karonen 2019 & 2020, 2023 (tulossa).)

Säätyjen tutkimus eri yliopistoissa

Pohjolan historiankirjoitus

[Tarkastele profiilia](#)

BLOGIARKISTO

[tammikuuta 2023 \(1\)](#)[joulukuuta 2022 \(1\)](#)[marraskuuta 2022 \(1\)](#)[lokakuuta 2022 \(1\)](#)[syyskuuta 2022 \(1\)](#)[elokuuta 2022 \(1\)](#)[kesäkuuta 2022 \(1\)](#)[toukokuuta 2022 \(1\)](#)[huhtikuuta 2022 \(1\)](#)[maaliskuuta 2022 \(1\)](#)[helmikuuta 2022 \(1\)](#)[tammikuuta 2022 \(1\)](#)[joulukuuta 2021 \(1\)](#)[marraskuuta 2021 \(1\)](#)[lokakuuta 2021 \(1\)](#)[syyskuuta 2021 \(1\)](#)[heinäkuuta 2021 \(1\)](#)[kesäkuuta 2021 \(1\)](#)

TUNNISTEET

[1500-luku](#)[1600-luku](#)[1700-luku](#)[1800-luku](#)[1900-luku](#)[1980-luku](#)[aateli](#)[aatelisto](#)[Ahvenkoski](#)[Aleksanteri I](#)[Anders Lizelius](#)[arkistolaitos](#)[baltiansaksalaiset](#)[Edvard Rodhe](#)[Eino Jutikkala](#)[Emanuel Linderholm](#)[Eva Österberg](#)[Fredrika Dorotea](#)

Alla olevasta taulukosta 1 ilmenee Ruotsin varhaismodernin ajan eri säätyjä koskevien väitöskirjojen jakautuminen yliopistoittain (ja korkeakouluittain) Ruotsissa ja Suomessa. Sama väitöskirja on laskettu useampaan säätryhmään, jos siinä on käsitelty eri säätyjä ja niiden edustajia. Vanhimmissa opinahjoissa (etenkin Uppsala, Lund, Helsinki) on varhaismodernia aikaa käsitteleviä väitöskirjoja tehty ylipäätään kauemmin ja runsaammin, kuin vasta 1950- ja 1960-luvulla perustetuissa yliopistoissa. Ruotsissa maiden yhteistä varhaismodernia historiaa koskevaa tutkimusta on tehty ylipäätään enemmän kuin Suomessa (Karonen 2020).

AATELISTO	PAPISTO	PORVARISTO	TALONPOIJAT
Uppsala 121	Uppsala 74	Uppsala 50	Uppsala 62
Lund 78	Lund 64	Tukholma 42	Lund 44
Tukholma 35	Tukholma 32	Lund 17	Tukholma 30
Göteborg 19	Göteborg 10	Göteborg 7	Göteborg 22
Uumaja 3	Uumaja 9	Uumaja 6	Uumaja 10
Södertörn 1	Södertörn 2	Linköping 2	Mittuniversitet 1
Örebro 1	Linköping 1	Södertörn 1	Södertörn 1
Linköping 0	Mittuniversitet 1	Mittuniversitet 0	Linköping 0
Mittuniversitet 0	Örebro 0	Örebro 0	Örebro 0
YHT. 258	YHT. 193	YHT. 125	YHT. 170
AATELISTO	PAPISTO	PORVARISTO	TALONPOIJAT
Helsinki 33	Helsinki 43	Helsinki 26	Helsinki 44
Jyväskylä 7	Åbo 6	Turku 8	Jyväskylä 12
Turku 6	Jyväskylä 5	Jyväskylä 6	Joensuu/Itä-Suomi 6
Åbo 4	Tampere 3	Joensuu/Itä-Suomi 2	Tampere 6
Tampere 3	Oulu 2	Åbo 1	Åbo 5
Oulu 1	Turku 2	Tampere 0	Turku 4
Joensuu/Itä-Suomi 0	Joensuu/Itä-Suomi 1	Oulu 0	Oulu 1
YHT. 54	YHT. 62	YHT. 43	YHT. 78

Taulukko 1. Varhaismodernin Ruotsin yhden tai useamman säädyn huomioineiden ruotsalaisten ja suomalaisten väitöskirjojen jakautumien yliopistoittain vuosina 1850–2020. Tutkituimmat säädetyt yliopistoittain lihavoitu.

Ruotsalaisissa väitöksissä painottuu aateliston tutkimus, joka on ollut suosituin sääty niin Uppsalan kuin Lundin yliopistojen väitöskirjoissa. Suomessa aatelistoa käsittelevillä aiheilla väittelemineen on painottunut eritoten Helsinkiin muiden yliopistojen seurattessa kauempana perässä. Suomessa aatelisto ei ole kuitenkaan ollut missään yliopistossa määrällisesti suosituin sääty. Uppsalan, Lundin ja Helsingin yliopistojen osalta aateliston tutkimuksen roolia korostaa erityisesti 1800-luvun jälkipuoliskolla ja 1900-luvun alussa tehty kuninkaita ja muita suurmiehiä valtakunnan politiikassa, sotimassa ja hallinnossa korostanut tutkimus (vrt. Koskinen & Einonen 2014). Nimenomaan Uppsala (124 kpl) ja Helsinki (12 kpl) erottuvatkin selvästi yliopistoina, joissa on aateliston lisäksi ohjattu Ruotsin hallitsijoita ja kuningasperheitä käsitteleviä väitöksiä. Toisaalta ”aatelistotutkimuksen renessanssi” 2000-luvulle tultaessa on vaikuttanut positiivisesti myös Tukholman, Göteborgin sekä Jyväskylän ja Turun väitösmääriin. (Vrt. Haikari et al. 2020.)

Ruotsissa ja Suomessa papisto on väitösten toiseksi tutkituin sääty. Aihepiirin tutkimusta on ilmestynyt varsin tasaiseen tahtiin 1800-luvulta 2000-luvulle. Uppsalan, Lundin, Helsingin ja Åbo Akademin kohdalla papistotutkimuksen määrää selittää osaltaan yliopistoissa toimivat teologiset tiedekunnat tai osastot ja etenkin kirkkohistorian oppiaine, jonka piirissä varhaismoderniakin aikaa ja nimenomaan papiston toimintaa koskevaa tutkimusta on tehty tasaisesti (Jarlert & Tammela 2023 (tulossa)). Papiston rooli on tosin korostunut viime vuosikymmeninä myös muissa yliopistoissa, koska papiston asemoituminen on pitänyt huomioida profaaneissakin aiheissa, esimerkiksi rikollisuutta, mentaliteetteja tai vaikkapa pyhäpäivien viettoa tutkittaessa.

Porvaristo on vähiten tutkittu sääty niin ruotsalaisissa kuin suomalaisissa väitöksissä. Verrattuna runsaslukuiseen talonpoikaistoon oli kaupunkiväestön osuus varhaismodernissa Ruotsissa karkeasti vain viiden prosentin luokkaa. Toisaalta myös aatelin ja pappien määrä oli vähäinen, mutta väitöstutkimuksissa ne ovat selvästi kiilanneet porvariston ohi. Yliopistojen välisessä jaottelussa erityisesti Tukholmassa tehdyn porvaristotutkimuksen määrä korostuu, jota selittää muun muassa vuonna 1919 perustetun Stads(- och kommun)historiska institutetin toiminta mutta eritoten juuri varhaismoderniin Tukholmaan ja sen porvaristoon kohdistuva tutkimus. Vastaavanlainen yliopiston kotikaupungin ja sen lähiympäristön varhaismodernin ajan merkityksen, ainakin osittainen, korostuminen näkyy myös Turun yliopistossa tehdyissä väitöksissä, jotka ovat huomioineet kauppias- ja käsityöläiselämän määrällisesti parhaiten verrattuna muihin säätyihin. Maantieteellisesti hiukan yllättäen Pohjanmeren kauppakaupungissa Göteborgissa on porvariston sijaan

Heikki Ylikangas
henkilöhistoria
Henrik Gabriel Porthan
Henrik Klauunpoika Horn
Herman Lundström
Herman Råbergh
historia
historiakulttuuri
historiakuva
historiallinen kriminologia
historiankirjoitus
historiografia
Hjalmar Holmquist
Horn-suku
isoviha
Jaakko Gummerus
Johan Bilmark
Johan Jakob Nordström
Juhana-herttua
Juho Rudolf Koskimies
Kaarlo Blomstedt
kansatiede
Karjala
Karl Adolf Appelberg
kirkkohistoria
konservointi
kruunu
kulttuurihistoria
Kustaa IV Adolf
Kuurinmaa
lehdistöhistoria
lesket
maanluovutus
maanomistus
maatilaperimys
mahtivaltio
Marti Ruuth
mentaliteettien historia
mentaliteettihistoria
metodologia
mikrohistoria
muinaismuistohallinto
muinaistutkimus
museot
nationalismi
oikeushistoria
papiinlesket
papisto
perimyskäytänteet
porvaristo
rauhansopimukset
rikoshistoria
Ruotsi
Ruotsin valtakunta

keskitytty huomattavasti enemmän talonpoikiin ja muuhun rahvaaseen, minkä taustalla ovat 1970-luvulta alkaen omaksutut ”proletariaattiteoriat”.

Ruotsin ja Suomen yliopistoissa tehtyjen säätyihin suuntautuneiden väitöstutkimusten suurin ero koskee talonpoikia. Suomessa talonpojat ovat olleet väitöskirjoissa eniten tutkittu sääty niin Helsingissä, Jyväskylässä, Joensuussa (myöh. Itä-Suomen yliopisto) kuin Tampereella. Tämä alleviivaa laajempaa huomiota talonpoikien ja yleisemmin rahvaan historian merkityksestä suomalaisessa historiografiassa. Vastaavasti talonpojat ovat Ruotsissa olleet määrällisesti korostunein tutkimuskohde vain Göteborgissa, Uumajassa ja Keski-Ruotsin Mittuniversitetissä. Ruotsissakin talonpoikien suhteellinen osuus tutkimuksessa on siis korostunut uudemmissa ja maakunnallisissa yliopistoissa, kun taas Uppsalassa ja Lundissa talonpojat ovat vasta kolmanneksi ja Tukholmassa vähiten tutkittu sääty.

Säädät ja ohjaajat

Yliopistojen väliset korostukset kuten myös varjokohdat eri säätyjä koskevassa tutkimuksessa juontuvat sekä pidemmistä traditioista ja koulukunnista että aktiivisista yksittäisistä tutkijoista. Väitöskirja-aiheiden valikoitumisessa sekä käytännön tutkimustyön suuntautumisessa keskeinen merkitys on väitöskirjojen ohjaajilla, joilla on myös rooli tutkimuksellisten koulukuntien portinvartijoina, uudistajina tai säilyttäjinä. Ohjaajatiedot on kerätty pääosin väitöskirjojen esipuheista. Kaikki ohjaajat on huomioitu, mikäli väitöksellä on useampia ohjaajia. Säätyjä käsitelleistä väitöskirjoista ohjaajatiedot puuttuvat Ruotsin osalta reilusta kymmenestä prosentista ja Suomesta reilusta viidestä prosentista töitä. Aukot keskittyvät lähinnä vanhimpiin väitöstutkimuksiin, joiden ohjaajatiedot on ilmaistu vaihtelevasti.

Ruotsissa säätypainotteisten väitösten ohjaukset ovat personoidusti jakaantuneet seuraavasti: aatelisto 107:lle, papisto 140:lle, porvaristo 106:lle ja talonpojat 126:lle eri ohjaajalle (yksi ohjaaja voi tosin olla useamman säädyn alaisuudessa ja ohjannut yhtä säätyä koskien useitakin väitöksiä); Suomessa vastaavat lukemat ovat 53, 61, 52 ja 61. Jos kunkin säädyn osalta niitä koskevien väitöskirjojen määrä suhteutetaan näihin personoitavissa oleviin ohjaajajaksilöihin, on Suomessa ohjaajamäärä ollut varsin tasainen säädyyttäin. Ruotsissa erityisesti aatelistoa käsittelevät väitöskirjaohjaukset ovat sen sijaan jakaantuneet suhteellisesti pienemmälle historioitsijajoukolle. Sekä Suomessa että Ruotsissa on ohjaajajoukko ollut suhteellisesti lavein ja siten myös hajanaisin porvariston kohdalla. Suomessa on väitösmääriin suhteutettuna ohjaajapooli ollut ylipäätään laajempi kuin Ruotsissa (vrt. Karonen 2023 (tulossa)).

Seuraavassa taulukossa olen laskenut kymmenen eniten kutakin säätyä käsittelevää väitöskirjaa ohjannutta tutkijaa niin Ruotsista kuin Suomesta. Yhden väitöskirjan osalta sama ohjaaja on sisällytetty kaikkiin niihin säätyihin, yhteen tai useampaan, joita väitöstutkimus käsittelee. Näiden kärkiohjaajien joukosta olen korostanut eri väreillä ne ohjaajat, jotka ovat ohjanneet joko kaikkia neljää, kolmea tai kahta säätyä tarkastelevia väitöksiä.

sotilasvaltio
Suomen historia
Suomen historiankirjoitus
Suomen suuriruhtinaskunta
Suomenkieliset Tieto-Sanomats
Suomi
suuri Pohjan sota
sääty
sääty-yhteiskunta
Taalainmaa
talonpoikainen vapaus
talonpojat
tilaperimys
toimijuus
Turku
Turun Akademia
Uudenkaupungin rauha
valtionarkeologit
valtionrakennus
valtiosääntö
varhaismoderni aika
Veli Verkko
Venäjä
veronkanto
verotus
Viipuri
Viro
vuorovaikutus
väitöskirja
väitösohjaaja

AATELISTO	PAPISTO	PORVARISTO	TALONPOIJAT
Hjärne, Harald 28	Pleijel, Hilding 15	Nilsson, Sven A. 10	Österberg, Eva 19
Carlsson, Gottfrid 19	Holmquist, Hjalmar 11	Jansson, Torkel 7	Nilsson, Sven A. 11
Nilsson, Sven A. 17	Kjollerström, Sven 11	Ahnlund, Nils 6	Jansson, Torkel 9
Stavenow, Ludvig 13	Jansson, Torkel 9	Schück, Herman 6	Lindgren, Jan 7
Tunberg, Sven 12	Westin, Gunnar 7	Dahlgen, Stellan 5	Winberg, Christer 7
Edén, Nils 11	Österberg, Eva 7	Österberg, Eva 5	Gustafsson, Harald 6
Rosén, Jerker 11	Gustafsson, Harald 6	Adamson, Rolf 4	Dahlgen, Stellan 5
Bolin, Sture 10	Jarrick, Arne 5	Ankarloo, Bengt 4	Ägren, Maria 5
Hjärne, Erlend 10	Lindgren, Jan 5	Tunberg, Sven 4	Rosén, Jerker 4
Wittrick, Georg 8	Nilsson, Sven A. 4	Carlsson, Gottfrid 3	Sjöberg, Maria 4
	Sjöberg, Maria 4	Dahlbäck, Göran 3	Tunberg, Sven 4
		Hammarström, Ingrid 3	
		Heckscher, Eli F. 3	
		Jarrick, Arne 3	
		Nováky, György 3	
		Palme, Sven Ulric 3	
		Sjöberg, Maria 3	
		Söderberg, Johan 3	
		Söderlund, Ernst 3	
		Ägren, Kurt 3	
AATELISTO	PAPISTO	PORVARISTO	TALONPOIJAT
Karonen, Petri 5	Pirinen, Kauko 8	Vainio-Korhonen, Kirsi 4	Karonen, Petri 7
Suolahti, Gunnar 5	Heininen, Simo 4	Cederberg, A. B. 3	Nygård, Toivo 6
Klinge, Matti 4	Juva, Mikko 3	Karonen, Petri 3	Ylikangas, Heikki 6
Bondsdröf, Carl von 3	Karonen, Petri 3	Renvall, Pentti 3	Pulma, Panu 5
Forsén, Björn 3	Laasonen, Pentti 3	Suolahti, Gunnar 3	Suolahti, Gunnar 5
Jutikkala, Eino 3	Parvio, Martti 3	Blomstedt, Kaarlo 2	Heikkinen, Antero 4
Korhonen, Arvi 3	Vilkuna, Kustaa H. J. 3	Blomstedt, Yrjö 2	Jokipiä, Mauno 4
Kuisma, Markku 3	Vilstrand, Nils Erik 3	Halla, Aimo 2	Kuisma, Markku 4
Meinander, Henrik 3	Ylikangas, Heikki 3	Jutikkala, Eino 2	Paimén, E. G. 4
Renvall, Pentti 3	Cederberg, A. B. 2	Lahtinen, Anu 2	Renvall, Pentti 4
	Eilola, Jari 2	Lehtinen, Erkki 2	
	Kansanaho, Erkki 2	Nygård, Toivo 2	
	Koskivirta, Anu 2	Pulma, Panu 2	
	Kuisma, Markku 2	Vennola, J. H. 2	
	Lempäinen, Pentti 2	Virrankoski, Pentti 2	
	Malliniemi, Aarno 2	Voionmaa, Väinö 2	
	Markkola, Pirjo 2		
	Mäntylä, Ilkka 2		
	Nygård, Toivo 2		
	Paimén, E. G. 2		
	Renvall, Pentti 2		
	Ruuth, Martti 2		
	Räbergh, Herman 2		
	Schybergson, M. G. 2		
	Suolahti, Gunnar 2		

Taulukko 2. Ruotsin varhaismodemia aikaa koskevien väitöskirjojen ohjauksien jakaantuminen ja määrät säädettiin kymmenelle eniten ohjanneelle tutkijalle Ruotsissa ja Suomessa vuosina 1850–2020. Näiden kärkiohjaajien joukosta on korostettu vihreällä kaikkiin neljään, oranssilla kolmeen ja sinisellä kahteen säättyyn liittyviä väitöskirjoja kymmenen kärjessä ohjanneet ohjaajat.

Maittain aatelistoon linkittyviä väitöksiä on Ruotsissa ohjannut selvästi eniten Harald Hjärne. Suomessa Gunnar Suolahti ja Petri Karonen eivät juurikaan erotu seuraajistaan. Ruotsalaisten aatelistoaiheita useimmin ohjanneiden henkilöiden joukossa painottuvat 1800-luvun ja 1900-luvun väitökset, mikä alleviivaa aihepiirin tuolloista valtavirtaisuutta. Suomalaisten kärkiohjaajien joukossa on puolestaan suhteessa enemmän tuoreempaa osaamista tähdentäen osaltaan aatelitutkimuksen nousua.

Molemmissa maissa papiston osalta tehokkaimpien ohjaajien joukossa on useita teologisten oppiaineiden professoreita, eritoten Hilding Pleijel, Hjalmar Holmquist ja Sven Kjollerström sekä Kauko Pirinen ja Simo Heininen. Lisäksi lukuisat profaaniihistorioitsijat ovat joutuneet ohjauksissaan huomioimaan papiston toimijuutta ja ajatusmaailmoja.

Porvaristoa huomioivia väitöskirjoja on ylipäättään vähiten, mutta aihepiirin moniulotteisuus näkyy niin Ruotsissa kuin Suomessa ohjaajajoukon laveutena. Sven A. Nilsson ja Kirsi Vainio-Korhonen ovat kärjessä, mutta jakauma on muutoin tasainen. Taloushistoriasta ponnistavia ohjaajia on joukossa mukana ainoastaan muutamia: Ruotsista Rolf Adamson, Eli F. Heckscher, Ernst Söderlund ja Suomesta vain J. H. Vennola. Olenkin jättänyt kategorisoinnin ulkopuolelle pelkästään kaupakäynti- tai vastaaviin tilastoihin perustuvat väitöskirjat, ellei niissä ole otettu selvästi porvareita huomioon toimijoina tai säätynä. Ohjauksissa näkyvät sellaisia ohjaussuhteita, joissa väitökset ovat käsitelleet kaupankäynnin ja käsityöammattien lisäksi kaupunkiyhteisöä ja -hallintoa sekä esimerkiksi porvareitakin koskeneita rikoksia.

Talonpoikia käsitteleviä väitöksiä on Ruotsissa eniten ohjannut Eva Österberg, jota seuraavat Sven A. Nilsson ja Torkel Jansson. Suomessa kärkeä pitävät Petri Karonen, Toivo Nygård ja Heikki Ylikangas, jonka oikeus- ja rikoshistoriallisetkin ohjaustyöt ovat käsitelleet talonpoikaisyhteisöjen dynamiikkaa ja oikeuskäytäntöjä (vrt. Koskivirta 2022).

Ruotsissa ohjausmäärien kärkiporukassa kaikkia neljää säätyä käsitteleviä väitöksiä on ohjannut vain Sven A. Nilsson Uppsalassa. Hänen oma tutkimuksensa keskittyi Ruotsin suurvalta-ajan sotapolitiikkaan ja -talouteen sekä aateliston ja hallitsijoiden valtakamppailuun. Suomessa ohjauskärjessä olevista kaikkia neljää säätyä ovat ohjanneet Gunnar Suolahti ja Pentti Renvall Helsingissä sekä Petri Karonen Jyväskylässä. He kaikki ovat itsekin tutkineet varhaismodernin Ruotsin säätyjä ja muita toimijaryhmiä. Edellä mainittuja voidaankin pitää laaja-alaisina tutkija-ohjaajina suhteessa varhaismoderniin sääty-yhteiskuntaan. Tosin heidän rooliaan nostaa ylipäätään kuuluminen eniten varhaismodernia aikaa koskevia väitöskirjoja ohjanneiden joukkoon (Karonen 2020). Varovaisesti voidaan kuitenkin päätellä, että Suomessa eniten ohjanneiden on keskimäärin täytynyt hallita useampia eri säätyjä, ja siten myös laajasti varhaismodernin Ruotsin sosiaalisia ja toiminnallisia dynamiikoita, kun taas ruotsalaisten huippuohjaajien joukossa on selkeämpiä mutta kapea-alaisempia kärkiä, mitä tulee säätyjen huomioimiseen.

Tehokkaimmin säätyaiheita ohjanneiden joukosta kolmen säädyn kategoriaan kuuluvat Ruotsista Sven Tunberg, Torkel Jansson, Eva Österberg ja Maria Sjöberg sekä Suomesta Markku Kuisma ja Toivo Nygård. Väitöksiä kahteen eri säätyyn liittyen ovat ohjanneet Ruotsissa Gottfrid Carlsson, Jerker Rosén, Harald Gustafsson, Arne Jarrick, Jan Lindegren ja Stellan Dahlgren sekä Suomessa Eino Jutikkala, Heikki Ylikangas, A. R. Cederberg, Panu Pulma ja E. G. Palmén. Näitä lukuja tarkasteltaessa on huomattava, että kyseessä on kunkin säädyn kohdalla vain kymmenen kärki eli osa ohjaajista on taulukon lukemien ulkopuolella voineet tehdä ohjauksia useita tai kaikkia säätyjä koskien, mutta vähäisemmissä määrin. Lisäksi niin väitöskirjojen kuin niiden ohjausten jakautuminen näyttäytyisi toisenlaisena, jos säätyjen lisäksi huomioitaisiin muutkin sosiaaliset ryhmät. Ylipäätään tutkijoiden aktiivisuus ja erilaiset koulukunnat näyttäytyisivät todennäköisesti hieman erilaisina, jos tarkastelu laajennettaisiin väitöskirjoista ja niiden ohjauksista kaikkeen tehtyyn tutkimukseen.

***

Säätyjen korostuminen eri tavoin eri yliopistoissa vaikuttaa selittyvän yliopistojen historiallisilla vaiheilla sekä jossain määrin myös maantieteellisellä asemoitumisella esimerkiksi rannikon historiallisten kauppa- ja hallintokaupunkien sekä toisaalta syrjäisemmän ja maaseutumaisemman ympäristön välillä.

Säätyjä käsittelevien väitöskirjojen ohjaajilla on ollut keskeinen rooli tutkimuksen suuntaamisessa. Suomessa ohjaajat ovat hieman laveammin ottaneet useampia säätyjä haltuunsa – tai laaja-alaisuutta on toisaalta voitu vaatia pienempiä resurssien takia – kun taas Ruotsissa ohjaukset eri säätyjä koskien ovat hiukan enemmän koulukunnittaisia. Vaikka tässä tekstissä ei ole huomioitu muita kuin väitöstutkimuksia, voidaan väitöskirjojen monissa tapauksissa nähdä suunnan vääntelijän jatkohankkeita, jos ei aina täysin samojen säätyjen pariin niin hyvin usein kuitenkin juuri joidenkin toimijaryhmien tutkimiseen.

FM, väitöstutkija, projektitutkija Petteri Impola, historian ja etnologian laitos, Jyväskylän yliopisto. Impola on toiminut tutkijana Koneen Säätiön rahoittamassa hankkeessa *Yhteinen menneisyys, erilaiset tulkinnat: Bibliometrinen ja kvalitatiivinen analyysi varhaismodernista Ruotsin valtakunnasta Ruotsin ja Suomen historiografiassa 1860–2020 (Hirsu)*.

Kirjallisuus

Haikari, Janne, Hakanen, Marko, Lahtinen, Anu & Snellman, Alex. *Aatelin historia Suomessa*. Siltala 2020.

Impola, Petteri, “The Finnish and Swedish Historiography of the Early Modern Swedish Patriarchal Estate Society: Individuals, Social Groups, Household, and Gender in Dissertations, 1850–2020”. Teoksessa *Swedish and Finnish Historiographies of the Swedish Realm, c. 1520–1809: Shared Past, Different Interpretations?*, eds. Petri Karonen & Miia Kuha. Routledge 2023 (tulossa).

Jarlert, Anders & Tammela, Joonas, “Church history of the Swedish realm, 1520–1809”. Teoksessa *Swedish and Finnish Historiographies of the Swedish Realm, c. 1520–1809: Shared Past, Different Interpretations?*, eds. Petri Karonen & Miia Kuha. Routledge 2023 (tulossa).

Karonen, Petri, "Research on Early Modern Sweden: Resources, Research Areas, and Prominent Scholars, 1850–2020". Teoksessa *Swedish and Finnish Historiographies of the Swedish Realm, c. 1520–1809: Shared Past, Different Interpretations?*, eds. Petri Karonen & Miia Kuha. Routledge 2023 (tulossa).

Karonen, Petri, "Varhaismodernin Ruotsin tutkijat: Ruotsin ja Suomen yhteistä menneisyyttä koskevan tutkimuksen päälinjojen, tutkimusalojen ja ohjaussuhteiden vertailu", *Historiallinen Aikakauskirja* 118:2 (2020), 152–165.

Karonen, Petri, "Historiantutkimuksen ja yhteiskunnan yli puolitoistavuosisatainen vuoropuhelu: resurssit, rakenteet ja tulokset". Teoksessa *Tiede ja yhteiskunta: Suomen Historiallinen Seura ja historiantutkimus*, toim. Petri Karonen, 13–41. SKS 2019.

Koskinen, Ulla & Einonen, Piia, "Hallinnon sankarilliset yksilöt ja kasvoton koneisto". Teoksessa *Kansallisten instituutioiden muotoutuminen: Suomalainen historiakuva Oma Maa -kirjasarjassa 1900–1960*, toim. Petri Karonen & Antti Räihä, 115–145. SKS 2014.

Koskivirta, Anu, "Historiallisen kriminologian tulo Suomeen", *Pohjolan historiankirjoitus: tiedeblogi Suomen ja muiden Pohjoismaiden historiografiasta*, 10.6.2022.

Parti, Kenneth, *Taking the Language of the Past Seriously: The Linguistic Turns in Finnish and Swedish History Dissertations, 1970–2010*. Jyväskylän yliopisto 2019.

Pvm. 27.1.23

Tunnisteet: aateli, aatelisto, historiografia, papisto, porvaristo, sääty, sääty-yhteiskunta, talonpojat, varhaismoderni aika, väitöskirja, väitösohjaaja

Uudemmat tekstit

Etusivu

Vanhemmat tekstit

Tilaa: Blogitekstit (Atom)

Teema: Picture Window. Sisällön tarjoaa Blogger.